

SY-XHORIS-SY

1 Algemene Informatie

Naam van de Route	: Sy-Xhoris-Sy
Opsteller	: Dirk v.d. Oetelaar en Hans van Doremalen
Vertrekpunt	: de Tukhut, Rue de Luin 4, Sy
Aankomstpunt	: de Tukhut, Rue de Luin 4, Sy
Afstand	: 22 km // 17 km
Moeilijkheidsgradatie	: licht // normaal // pittig // zwaar
Hoogteverschil	: totale stijging/daling = 575m, langste stijging = 95m (2x)
Hoogste punt v.d. route	: 315m (op Le Mons, net ten zuiden van Xhoris)
Laagste punt v.d. route	: 120m (de Ourthe en de Tukhut)
Parkeren	: tegenover de Tukhut, op gratis parkeerterrein
Horeca	: in Xhoris (na 10,5 km) en Hamoir (na 17 km)
Bijzonderheden	: deze route is absoluut ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen
Datum opstellen	: versie 1.6: 04 augustus 2018 // versie 1.0: 7 november 2005

2 Inleiding

Wie al eerder wandelingen uit deze serie heeft gelopen, zal de naam 'Xhoris' eerder zijn tegengekomen. Het is een tussenstation in de wandeling Sy-Comblain-Sy. En de wandeling die nu voor u ligt, zal ook nog Hamoir aandoen, net als in de eerder genoemde route. Toch hoeft u niet te vrezen voor een herhaling. Het gebied staat bekend om zijn vele bewandelbare paden. Dus met uitzondering van één dal (door het Bois de Bléron) zal deze wandeling er helemaal anders uitzien. Natuurlijk wordt er weer een pauzemogelijkheid geboden, en wel bij 'Relaxhoris'. Dit is een schitterende locatie voor vertier en vrijetijdsbesteding. En het grote voordeel is dat je er met gewoon Nederlands terecht kunt. Bekijk voor meer voorpret hun site (www.relaxhoris.be) maar eens, ook als u geïnteresseerd bent in de historie van dit plaatsje met zijn bijzondere naam.

Desgewenst kan de route worden ingekort tot 17 km door met de trein vanaf Hamoir terug naar Sy te gaan. De treintijden staan volledigheidshalve hieronder vermeld:

- Hamoir → Sy: 10:51 / 11:51* / 12:51 / 13:51* / 14:51 / 15:51* / 16:51 / 17:27* / 17:51* / 18:51 / 19:51* / 20:51 / 21:51* / 22:51
- (*) rijdt niet op zaterdag en niet op zon- en feestdagen.
- Mocht u nog meer vertrektijden willen weten, [check de actuele treintijden hier](#).

3 Aard van de wegen

Deze route gaat afwisselend over verkeersluwe asfaltweggetjes, halfverharde wegen en bospaadjes. Soms is de ondergrond hard, dan weer zacht, soms nat en dan weer droog. Met name als het geregend heeft, kunnen sommige paden erg glad zijn!

4 Aanbevolen uitrusting

- Goede en stevige (berg)schoenen van 'BC' kwaliteit.
- Eenvoudig rugzakje met regenpak.
- Kaart van de omgeving.
- Drinken en eten.

5 Route-aanduiding

Deze route is niet expliciet gemarkeerd. U zult diverse tekens en markeringen tegenkomen maar die hebben niets met deze wandeling te maken. Bij sommige stukken van deze route kunt u zich echter wel oriënteren met behulp van evt. aanwezige GR (Grande Route) tekens. "= GR" betekent dat u wel de GR route volgt. "≠ GR" betekent dat u "GR" hier verlaat. Soms komt u de afkorting 'BWB' tegen. Dit verwijst dan naar een 'blauw wandelaars bordje', een soort van wegwijzer voor de wandelaar.

6 Kaarten

- NGI-kaart, nummer: 49/5-6, schaal 1:20.000 (1 cm = 200m).
- Deze kaart is ook te koop in de Tukhut. Vraag erom bij de dienstdoende patron.

7 Overige

- Opmerkingen over en aanvullingen op deze route-beschrijving kunt u via het [Responsformulier](#) van de Tukhut website opsturen of per e-mail naar info@tukhut.nl. Uw suggesties worden dan beoordeeld, en indien van toepassing, in de volgende versie van deze routebeschrijving verwerkt.

8 Route-beschrijving

VAN SY VIA LOGNE NAAR FILOT (7 km)

- o In een eerdere wandeling is al eens opgemerkt dat er niet zo veel mogelijkheden zijn om uit Sy en het dal van de Ourthe te vertrekken. Deze keer nemen we daarvoor een route die we al vaker gebruikt hebben. Maar alleen om terug naar de Tukhut te komen.
- o Voor de doorgewinterde `Tukhut-wandelaar` zal het dus een bekend stukje zijn. Alleen wordt het nu in de omgekeerde richting belopen. U zult er versteld van staan wat u, op hetzelfde traject, allemaal voor andere dingen zult zien.
- Goed, we gaan beginnen: U verlaat de Tukhut en gaat direct linksaf. U volgt het asfaltweggetje tot bij het spoortunneltje. Net voor dit spoortunneltje, ziet u naar rechts een pad.
- Ga hier rechtsaf. U steekt m.b.v. een voetgangersbrug de rivier de Ourthe over. Na de brug gaat u met een rechtsdraaiende bocht omlaag richting de rivier en komt u op een betonweggetje uit.
- Ga hier rechtsaf en volg het weggetje langs de rivier (stroomopwaarts) zo'n 1,5 km totdat u bij een betonnen voetgangersbrug uitkomt.
- Steek met deze brug wederom de Ourthe over. U betreedt nu het grondgebied van het minidorpje `Palogne`. Beter gezegd dat van de `Ferme de Palogne`.
  - o U herkent het hier vast wel aan o.a. de tennisbanen, de speeltuin, de vele kano's, mountainbikes, midgetgolf, voetbalveld en natuurlijk het gezellige café met zijn ruim opgezette terras. Voor meer info, zie de website www.palogne.be.
- Loop richting terras en steek het terras over. U vindt daar vast wel ergens een groot bord dat, naar links toe, verwijst naar het `Chateau-fort de Logne`.
- Volg deze route en u passeert weldra een omheind dierenparkje (met daarin wat geiten) dat rechts van het pad ligt. Daarna is er aan de rechterkant een terrein waar roofvogelshows worden gegeven. De verharde weg maakt daarna eerst een bocht naar links en even verderop een bocht naar rechts. Vervolgens ziet u het eerste pad naar links.
  - o Even ter oriëntatie: U ziet hier, rechts van u, een rots onder een hoek van zo'n 45 graden uit de grond komen. Als u deze rots eens wat aandachtiger bekijkt, zult u ontdekken dat het een geplooid rots is die even verder weer naar beneden buigt. Geologen plegen een dergelijk gebogen rots een `anticlinaal` te noemen. Als u ooit in het plaatsje `Durbuy` bent geweest dan heeft u vast wel eens de beroemde anticlinaal van dit plaatsje gezien. Het is de veel grotere broer van het exemplaar waar u nu naar staat te kijken.
- Sla dit pad naar links in. U volgt met dit pad een riviertje aan uw linkerhand. Dit riviertje heet de Lembrée. Volg dit riviertje tot u verderop bij een houten (boomstambruggetje) bruggetje komt.
- Steek met behulp van dit bruggetje het riviertje over. U komt op een asfaltweggetje uit.
- Ga hier rechtsaf en steek zo'n 25 meter verder de weg over. U komt nu bij een hekwerk van gaas met een klaphek erin.

- Ga door dit hekje en neem het sterk stijgende padje (BWB: `Paze del grotte djenvire` in de richting Vieuxville en Sy). Het kan zijn dat dit bordje verdwenen is, maar het pad vindt u toch wel
  - o Na een haarspeldbocht komt u bij wederom een zeer mooi exemplaar van een geplooid rots (anticlinal). In het midden daarvan zit een grot. U kunt er gerust ingaan. Verdwalen is niet mogelijk omdat deze grot de vorm van een omgevalen frietzak, zonder zijgangen, heeft. U snapt nu ook waarom dit pad heet zoals het heet!?
- U volgt het pad verder omhoog tot aan een hekwerk met daarachter een breder bospad.
- Ga voor dit hekwerk rechtsaf en volg het tot aan een klaphekje (bankje).
- Ga door dit hekje heen en ga rechtsaf. (BWB: `Sentier des crêtes` nr. 100 richting Logne). Blijf het hek aan de rechterkant van u volgen. Wat verderop loopt u zelfs tussen twee hekken door. Natuurlijk geniet u van de vele doorkijkjes (bankjes) over de Lembrée vallei. Let ook op de informatieborden die hier zijn neergezet. Hierop kunt u lezen waarom hier vanaf 2010 de hellingen ontbost zijn. In een bocht naar links is er naar rechts een klaphekje in het hekwerk (richting Logne). Hierachter ziet u `houten schapen` !!!! Deze bevatten, op een ludieke manier verpakt, heel veel informatie over alles wat u hier ziet. Echt een aanrader.
- Vervolg de oorspronkelijke route en verderop passeert u een rood-witte draaiboom. Wat verder, bij een huis (rechts) met nr. 2, wordt het pad een soort gravelpad. Weer wat verder, bij huizen met paarden, wordt het pad een asfaltweggetje. Het komt uit op de doorgaande weg van Vieuxville naar Sy.
- Ga hier linksaf en volg deze stijgende weg zo'n 100 meter. De weg maakt nu een scherpe bocht naar links (2 banken, 1 grote boom 1 picknickbank en een monumentje voor de gevallen van WO I (1914 - 1918) en WO II (1940 - 1945).
- U gaat in deze bocht van de weg af en rechtdoor een stijgend pad in (BWB: `Voye de Tchafor` richting My en Filot). Na een klim van ongeveer 35 hoogtemeters is er een Y-splitsing waar u rechts aanhoudt. Even verder wordt het BWB nog eens herhaald en u loopt hier, iets rechts aanhoudend, gewoon rechtdoor.
  - o Zo'n 25 meter verder staat er onder 6 eiken een stevige picknicktafel. Echt een mooi plekje om onder het genot van een slokje uit de veldfles van het weidse uitzicht te genieten.
- Zo'n 100 meter verder, op een kruising van paden, wordt het BWB wederom herhaald. En ook hier gaat u weer rechtdoor in de richting van Filot. Het pad gaat tussen akkers door en weer verder door struikgewas. U bent dan inmiddels aan het dalen.
  - o Kijk op dit pad ook eens af en toe over uw linkerschouder. In de verte ziet u een hoge toren met een knipperlicht. Wat lager, is af en toe een klein dorpje te zien, het begin- en eindpunt van deze wandeling: Sy.
- U volgt het pad verder en passeert nog een paar kruisingen. Ga hier alsmaar rechtdoor. Als het pad, na zo'n 1,5 km, overgroeid raakt met struiken, ziet u links de eerste huizen van Filot liggen. Het `bestruikte` pad komt uit op een T-splitsing.
- Ga hier linksaf en het pad zal spoedig een asfaltweggetje worden. Even verder komt u uit op een doorgaande weg. U bent nu in Filot.
- Ga hier rechtsaf. Zo'n 50m verder steekt u met een `zebrapad` de weg over. U gaat rechtdoor een dalend weggetje in (en Strée). Even verder komt u op een klein pleintje dat luistert naar de naam `Place du Tilleul`, met een bank en kruisbeeld, echter zonder tilleul (= lindeboom).

VAN FILOT NAAR XHORIS (3,5 km)

- Om nu op de juiste manier verder te gaan, kunt u het beste eerst even op het bankje gaan zitten? U staat op en gaat linksaf. Houd wat rechts aan en daal verder af via de `Rue de Godinry`. Met deze weg loopt u het dorpje weer uit. Al snel begint de weg weer te stijgen. Als u rechts een huis met nr. 76 (3 x ???) hebt bereikt, ziet u links een pad schuin van de weg afsteken. Dat pad loopt achter het huis met nummer 55 langs.

- Ga dit stijgende pad in. Na wat klimwerk komt het pad uit op een asfaltweggetje. Links van u ziet u nu wel de eerder aangekondigde `Tilleul`, en wel compleet met Jezus aan het kruis.
- Ga op de weg linksaf (negeer dus het 1^e asfaltweggetje naar links) en zo'n 15m verder steekt er naar rechts een pad van de weg af.
- Ga hier rechtsaf en neem het half-verharde en stijgende pad tussen bramenstruiken door. Even verder gaat het pad tussen bomen door.
  - o O ja, vergeet op dit pad niet om af en toe eens naar links te kijken om zodoende het zeer weidse en erg mooie Ardenner landschap helemaal in u op te nemen.
- Loop dit pad helemaal uit (± 1 km) tot aan een kruising van paden.
- Ga op deze kruising linksaf en volg dit stijgende pad zo'n 500m tot aan een asfaltweggetje.
- Ga hier linksaf en volg het stijgende weggetje. Na zo'n 200m komt u bij een huis met nr. 10 (links).
- Ga hier rechtdoor en volg het dalende, kleine en bijzonder fraaie holle asfaltweggetje (Mazalienne) tot aan een Y-splitsing. Geniet naar links nog maar een keer van het prachtige Ardenner panorama.
- Houd op deze Y-splitsing rechts aan. Eigenlijk gaat u min of meer rechtdoor. Het dalende weggetje gaat tussen enkele huizen door. Op het laatste huis aan de rechterkant (nr. 1) is een straatnaambordje aangebracht waarop staat dat u net door de `Rue du Mont` het dorpje bent binnengewandeld. Hiermee heeft u 'Xhoris' bereikt.
- Ga net na dit huis rechtsaf en door een draaihekje een smal paadje in.
- Via dit met meidoorn gelardeerde, lommerrijke paadje lopen we tussen kleine koeienweijtjes en schaduwrijke plekjes verder dit pittoreske dorpje binnen.
  - o "En langs het tuinpad van mijn vader, zag ik de hoge bomen staan. Ik was een kind, en wist niet beter dan dat dit nooit voorbij zou gaan". Wim Sonneveld had vast dit paadje in gedachten toen hij de tekst voor het liedje "het Dorp" aan het zingen was.
  - o De tekst van dit prachtige liedje is geschreven in 1965 door Friso Wieggersma (onder het pseudoniem Hugo Verhage), de partner van Sonneveld, op de muziek van 'La montagne' van Jean Ferrat. Sonneveld zingt emotioneel over "zijn dorp" bij het weerzien van het door de vooruitgang gehavende Deurne.
- Als we links door een raam in een grote muur een modern zwembad zien liggen, zijn we plots weer helemaal terug in de tegenwoordige tijd.
- Ga door een draaihekje heen en loop 10m verder linksaf een smal straatje in. U blijkt nu door de "rue de Theheux" te lopen.
  - o Links biedt een grote poort toegang tot een sport- en ontspanningscentrum dat luistert naar de naam "RelaXhoris". Hier, of in een taverne rechts van de kerk ("Place du Centre"), kunt u zich vast wel te goed doen aan een of andere versnapering, in vaste of vloeibare vorm.

VAN XHORIS NAAR XHIGNESSE (5 km)

- Ga naar de kerk toe en ga met de rug naar de grote deur staan.
  - o Recht tegenover u (aan de andere kant van de straat) is er een stenen muurtje. Daarboven op zou u tegen een immense roodbladerige beuk aangekeken hebben, ware het niet dat deze beuk begin 2008 omgezaagd is. Iets naar rechts, vindt u in het muurtje een poortje met daarin een trapje. Dit geeft u een toegang tot het erachter gelegen park. Ga daar maar doorheen. Naar links ziet u waarschijnlijk nog de resten van de gevelde beuk.

-
- Ga door het park heen en blijf daarbij het brede pad volgen. Aan de andere kant verlaat u het park ("Le Mont").
- Ga nu eerst rechtsaf en meteen daarna weer linksaf. Volg de doorgaande weg.
- Neem na ± 75m de eerste straat rechts. Dit blijkt een doodlopend asfaltweggetje te zijn dat luistert naar de naam "Fonds des Vaux". Dit weggetje wordt, na het passeren van wat alleraardigste (vakantie)optrekjes, half verhard en weer wat verder zelfs een onverhard pad dat maar blijft dalen.
- We blijven dit (vaak modderige) pad volgen door het beboste en drooggevalen beekdal. En we passeren daarbij een kruis dat ons eraan herinnert dat hier op 1 januari 1850 ene J.J. Chevron is overleden. Na circa 2 km eindigt dit pad bij een spoorbrug.
- Ga net voor deze spoorbrug linksaf (= GR). Als het goed is, moet u aan uw linkerkant een bos en rechts het spoor hebben. Na zo'n 400m maakt het pad een scherpe bocht naar links en even verder een bocht naar rechts. Het pad begint voor de verandering weer eens te stijgen (= GR). Het pad komt uit op een ander, breder en half-verhard bospad (bank).
- Ga hier rechtsaf (= GR). Na zo'n 500m, bij een huis met nr. 25, wordt het een asfaltweggetje. Volg dit weggetje en na wat idyllisch aandoende losse bebouwing valt ergens op een gevel te lezen dat u via de 'Hameau de Xhignesse' het dorpje binnen loopt (= GR). Loop verder tot aan de kerk (rechts). Dit is de Eglise St-Pierre.
  - Als u deze kerk met een bezoek vereert, kunt u in het portaal van de ingang de geschiedenis van dit godshuis tot u nemen. Zoals u in een eerdere wandeling (Even naar de bakker in Hamoir) hebt kunnen lezen dat een priester van deze kerk ergens lang geleden in de buurt van Hamoir van het leven is beroofd. Wellicht dat hij hier ergens op zijn eigen kerkhof, rondom de kerk ligt begraven. Zoeken dus !!!

VAN XHIGNESSE NAAR HAMOIR (1,5 km)

- Als u de kerk verlaat, komt u met een trap op de weg uit. Steek de weg over en ga links af. Een klein stukje verder, gaat er naar rechts een 'graspad' omlaag dat begint met een trapje van vijf treden (= tegenover het huis met nr. 3).
- Daal met dit paadje af tot op een halfverhard weggetje dat weer bij een boerderij uitkomt.
- Ga hier linksaf en neem 10m verder een pad dat schuin naar rechts gaat.
  - Het is een gravelpaadje dat bij een bronnetje uitkomt dat al in de Romeinse tijd in gebruik was als "leverancier" van drinkwater. Het is in 2008, in het kader van een jongerenproject, gerestaureerd. Het heeft geresulteerd in een alleraardigst picknickplekje, toch? (picknicktafel)
- Neem hetzelfde paadje weer terug naar het weggetje en ga nu linksaf verder omlaag naar de boerderij (grote loodsen). Ga rechtdoor en volg het pad met 'n scherpe bocht naar links achter de loodsen langs. U belooft nu een prachtige halfverharde holle weg die flink begint te stijgen.
- Na een bocht naar links, neemt u het eerste pad naar rechts.
  - U gaat nu de 'Butte de Tombeux' beklimmen. Deze 'butte' ofwel heuveltje is eigenlijk een groot waterreservoir dat als natuurkampeerplaats voor jeugdgroepen (scouting ed.) is gecamoufleerd. Meer info hierover kunt u bij de VVV in Hamoir verkrijgen.
- Beklim de heuvel maar via de aangegeven route. Net over het hoogste punt (picknicktafel) loopt u verder naar een stenen huisje dat als toiletgebouwje dienst doet. Passeer deze "toiletterij" rechts en daal het heuveltje weer af via een heel smal en steil paadje met een mooi uitzicht op Hamoir. U komt weer eens uit op een asfaltweggetje. Welkom in Hamoir.
- Ga hier maar linksaf en volg dit weggetje langs het kerkhof tot aan de doorgaande weg. Als u de wandeling wilt inkorten, neemt u op dit weggetje een pad naar rechts dat u, volgens het bordje, naar het station van Hamoir zal brengen.

VAN HAMOIR NAAR SY (5 km)

- Op de doorgaande weg aangekomen gaat u rechtsaf. Loop net zo lang verder totdat er naar links een weggetje afsteekt dat luistert naar de naam 'Chemin des Bruyères'.
- Ga linksaf deze weg in. Als het goed is moet het huis aan de linkerkant huisnummer 1 hebben. Na een haarspeldbocht naar rechts, gaat het weggetje over in een half-verhard pad. Vervolgens neemt u weer een haarspeldbocht, maar nu naar links. Net voordat u met deze bocht 'klaar' bent, kunt u met een bospad steil tegen de berghelling omhoog.
- Uiteraard willen wij u deze beklimming niet onthouden. Houdt bij al dat geklim bij een Y-splitsing van paden, rechts aan. Na nog wat stijgzweet geproduceerd te hebben, komt u bij het 'Belle Verdere de Coïsse' uit. Een waarlijk mooi plekje om al rustend van het mooie uitzicht op de brug over de Ourthe en op de hoofdstraat van Hamoir te genieten.
- Kijkend naar Hamoir, gaat u nu linksaf en om het 'uitkijkhuisje' heen. Na zo'n 50m komt dit pad op een breder bospad uit (= T-splitsing).
- Ga hier rechtsaf (eigenlijk gaat u in de looprichting rechtdoor) en volg dit pad zo'n 250m tot er schuin van rechts een pad bij komt (= T-splitsing).
- Ga hier scherp rechtsaf en volg het, soms sterk, dalende pad tot u achter een paar huizen langs op een doorgaande asfaltweg uitkomt. Dit is de weg van Hamoir naar o.a. Filot.
- Ga hier linksaf en loop ± 50m naar links tot u bij een huis met nr. 5 uitkomt.
- Steek hier de weg over. U komt nu bij een kapelletje uit (Chapelle St-Donat).
- Ga links van dit kapelletje en klim met een combinatie van een pad en een trap (van 74 treden !!!) omhoog tot aan een Y-splitsing van paden.
- Houd hier rechts aan. Ga verder omhoog en neem een minitrapje van 3 treden. Volg het pad verder omhoog totdat de grote trap weer verder gaat. Na 7 treden is er een pad naar rechts.
- Verlaat de trap en ga hier rechts af steil omhoog. Na enig stijgwerk is er wederom een trap van 15 treden. Aan het einde hiervan komt u uit bij een natuurstenen sokkel (rechts) waar ooit een ijzeren kruis, Croix du Berger, op gestaan heeft (bank).
- Ga aan deze sokkel voorbij en blijf het pad volgen. Blijf op hoogte waarbij u de afgrond aan de rechterkant houdt. **Pas op: Dit stuk van het pad kan erg gevaarlijk zijn !!! Dus let goed op elkaar en de kinderen.** Loop door totdat het pad een scherpe bocht naar links maakt.
- Ga hier naar rechts (rechts staat een forse beuk) en een paar passen omlaag. Volg dit pad 25m tot het doodloopt bij een bank en een rechtopstaande paal.
  - o U kunt zich wellicht voorstellen dat deze paal ooit een groot kruis is geweest. En het markeert hier een mooi uitzichtspunt. Hamoir ligt hier aan uw voeten en naar rechts in de verte ziet u het plaatsje waar u eerder nog gelopen hebt (Xhignesse).
- Verlaat het bankje en loop zo'n 25m terug tot de Y-splitsing. U houdt hier rechts aan en indien u juist zit, moet u Hamoir nu aan uw rechterhand hebben.
- Volg het pad verderop met een bocht naar links. Daarbij negeert u het smalle pad rechtdoor. Tegenover een weiland komt dit pad weer op een ander, breder bospad uit.
- Ga hier rechtsaf. Het pad buigt verderop naar links, naar het weiland toe.
- Ga hier met behulp van een draaihekje het weiland binnen. We gaan nu een stuk van de route volgen dat gemarkeerd is met lichtblauwe strepen. Dit wordt volledigheidshalve in deze routebeschrijving ook vermeld met de afkorting (=lb).
- Steek dit weiland schuin naar rechts over. U komt daarbij weer bij een prikkeldraadhek uit met daarin een doorgang die toegang biedt tot een klein bosperceeltje. Ga hier doorheen (=lb). Houdt bij een vage Y-splitsing links aan. Aan het einde van dit bosperceeltje is er weer zo'n doorgang (=lb). U komt nu weer in een weiland uit.
- Ga hier rechtsaf en volg de bosrand totdat u via weer zo'n doorgang in een prikkeldraadhekje bij een laan van enorme kastanjabomen uitkomt (=lb).
- Steek dit asfaltweggetje over en volg een pad aan de rand van een akker (links) en een bosrand (rechts) totdat u weer bij een asfaltweggetje uitkomt.

- Ga hier linksaf (=lb) en volg het licht stijgende weggetje tot u, aan het einde ervan, op een vlak stuk bij een kruising van paden en weggetjes bent aangekomen.
- Ga hier rechtdoor, langs een slagboom een dalend half-verhard pad in (=lb).
- Als dit pad een soort van kerstbomenplantage gepasseerd is, houdt u op een T-splitsing links aan (=lb). Daal verder door het bos af en net voordat u dit bos verlaat, ziet u rechts het herdenkingskruis van de vermoorde priester van de kerk van Xhignesse.
  - o Dit symbolische graf heet "Croix de Curé". Het markeert de plaats waar ooit een priester de dood vond. Als u de tekst op het kruis kunt vertalen, zou u de doodsoorzaak kunnen achterhalen. Voor al diegenen die deze kunst van het vertalen niet machtig zijn, volgt hieronder de tekst in het Nederlands (maar natuurlijk eerst zelf proberen):
"O, U die hier voorbij gaat, bidt voor de zielerust van de Eerwaarde Heer Everard Deleau, pastoor van Xhignesse, die hier op 16 november 1778 verraderlijk werd opgewacht, bestormd en doodgeslagen is. R.I.P". (Requiem In Pace = Rust In Vrede).
  - o In 2007 heeft iemand zich gemeld met het verhaal over de juiste toedracht van de moord op de bovenbeschreven priester. Het verhaal is als een bijlage (blz. 8) aan deze wandeling toegevoegd. De opsteller van dit verhaal is bij de schrijver van deze wandeling bekend. Echter wenst deze persoon niet met name genoemd te worden. Dit wordt gerespecteerd. Toch wil ik de vertaler van de geschiedenis van de o zo onfortuinlijke priester hartelijk danken voor de genomen moeite.
- Verlaat het bos via een draaihekje en daal via een weiland verder af tot aan een asfaltweggetje.
  - o Net hiervoor kunt u, helaas alleen in het Frans, de geschiedenis van de eerder genoemde, onfortuinlijke, priester lezen.
- Ga op de weg rechtsaf en ± 15m verder staan tussen drie lindebomen een kruisbeeld en 'n bankje.
- Steek hier de weg over en volg het aangegeven pad (=lb) in de richting van Sy. U daalt met dit pad een drooggevalen beekdal in. Van daaruit klimt u weer omhoog om via een stierenwei en wederom een draaihekje bij alweer een asfaltweggetje uit te komen.
- Ga hier rechtsaf in de richting van Sy (=lb). Volg het licht-dalende weggetje tot een scherpe bocht naar rechts (bank).
  - o Naar links hebt u hier wel een bijzonder fraai uitzicht op de Ourthe-vallei tussen Sy en Palogne.
- Ga in deze bocht rechtdoor een bospad in (=GR), in de richting Sy.
- Volg dit hoge GR-pad, met enkele mooie doorkijkjes. Zo'n driehonderd meter verder zal het, soms steil en met haarspeldbochten, gaan dalen. U komt, met een paar laatste treden, uit op een asfaltweggetje. U bent nu weer in Sy.
- Nu nog maar 250m tot de finish. Ga op het weggetje linksaf en volg deze route langs het 'Hotel de la Gare', onder de spoortunnel door, langs 'Hotel de la Ferme' en verder tot aan de Tukhut (rechts).

EINDE

Het verhaal achter de moord op de eerwaarde heer 'Everard Deleau'

Van alle gebeurtenissen die in de omgeving hebben plaatsgevonden, is die van de pastoor van Xhignesse het meeste tot de verbeelding sprekend.

Op een zondag in oktober 1778: De eerwaarde Everard Deleau (pastoor van Xhignesse) constateert dat er is ingebroken in de pastorie van Xhignesse. Hij verdenkt de drie broers Renard (Gilles, Michel en Jean-Joseph) hiervan. Ze zijn van een gekende familie, maar met een reputatie van twijfelachtige aard.

Hij spreekt zijn parochianen vanaf de spreekstoel toe met de woorden: 'De rovende wolven die dit hebben gedaan, zijn vermomd als slimme vossen ('*Renard*' betekent 'vos' in het Frans). De broers Renard zijn hierdoor erg verbolgen. In hun hart groeit een steeds grotere wrok naar Everard en zij besluiten hem te pakken te nemen. De Renards smeden samen met een knecht uit Hamoir, Joseph Remy en een zekere Joseph Larusse een plan en zorgen voor een alibi voor hen zelf.

De volgende dag begeeft de pastoor zich te voet naar Bomal waar hij een begrafenis moet leiden. Via binnenweggetjes wandelt Everard later terug naar Xhignesse. De bende lijkt goed op de hoogte te zijn van de route die de pastoor volgt en het tijdstip van zijn mogelijke passage. Na ongeveer drie kwartier wachten, zien ze hun slachtoffer in de avondschemering aankomen. Ze gaan hem te lijf met stokken en knuppelen hem in al hun woede dood. In paniek laten ze het dode lichaam haastig achter in een put en gaan snel uit elkaar.

Gilles gaat de spanning doorspoelen met enkele potten bier in Hamoir. Hij komt rond 19.00 uur thuis in zijn hoeve te Xhignesse. Jean-Joseph gaat naar zijn café-brouwerij om geen achterdocht te wekken. Zo hopen ze een alibi te hebben. De volgende avond spreken de mannen opnieuw af. Ze slepen het lichaam weg en dumpen het in een inham van de Ourthe. Ze hopen dat het lichaam wegspoelt en dat, als het lichaam toch wordt gevonden, zal worden gedacht dat de pastoor de verdrinkingsdood stierf.

Echter, een inwoner van Hamoir-Lassus, Jean Sadoz, beter bekend onder de naam Jean-Jean, gaat elke ochtend naar zijn werk (naar de mijn van Ville) om 's avonds laat weer terug te keren. Uitgerekend op de dag van de moord, neemt hij zijn hond Castor mee. 's Avonds terugkomend gromt de hond opeens. Hij verstopt zich vlug achter een struik, maant zijn hond tot stilte en ziet alles gebeuren. Veel later thuiskomend dan gewoonlijk, besluit hij tegen niemand te vertellen wat hij gehoord en gezien heeft. Hij is namelijk ontzettend bang voor de Renards en wordt hij wel geloofd; hij is immers toch de enige getuige? Maar zijn geweten kwelt hem voortdurend en hij wordt ziek. In zijn dromen maakt de priester hem steeds verwijten.

Onder de inwoners wordt onderzoek gedaan. Op een dag komt bij Jean-Jean een gerechtsbode met een verzegeld papier. Jean-Jean kan niet lezen en vraagt de bode het voor te lezen. Bij de eerste woorden van de man (die gingen over het verschijnen voor de rechtbank) roept Jean-Jean uit: Hoe heb je dat ontdekt, zelfs mijn vrouw weet hier niets van. De gerechtsbode vraagt hem: waar heb je het over? En onder druk van vragen en bedreiging onthult hij zijn geheim. De 5 worden in juli 1780 opgepakt en door marteling tot bekentenissen gedwongen. Ze worden schuldig bevonden en op 7 augustus 1780 worden ze naar de gerechtsheuvel van Florihez bij Malmédy gebracht. Ze worden op een schavot gesleept en bewerkt met verhitte vuurtangen. Vervolgens worden ze opgehangen aan Sint-Andreaskruisen. Hun armen, benen en billen worden afgesneden met ijzeren stangen. Tot slot worden ze gewurgd en wat nog rest van hun lichaam aan het publiek tentoongesteld als waarschuwing voor toekomstige misdaden.

Tijdens een wandeling in de bossen van Pierreux zult u het kruis van de curé van Xhignesse ontdekken, waarvan u nu dus het tragische einde kent. In de loop van de tijd is het opschrift op het kruis langzaam vervaagd:

O, U die hier voorbij gaat, bidt voor de zielerust van de Eerwaarde Heer Everard Deleau, pastoor van Xhignesse, die hier op 16 november 1778 verraderlijk werd opgewacht, bestormd en doodgeslagen is. R.I.P. (Requiem In Pace = Rust In Vrede).